

- глобалізації». Матеріали XIV Міжнародної науково-методичної конференції, Буча, 2019.– Тези доп.: Київ:Міленіум, 2019. – С. 8–9.
3. Антоненко М.О., Антоненко О.А. Формування критичного мислення у здобувачів вищої освіти // Матеріали 50-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін у контексті підвищення якості вищої освіти». – Полтава:РВВ ПДАА, 2019. – С. 25–27.
 4. Бахмат М.І. Лікарське рослинництво: Навч. посіб. / М.І. Бахмат, О.В. Квашук, В.Я. Хоміна, В.М. Комарніцький. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2011. – 256 с.
 5. Єльнікова Г.В. Методика викладання економічних дисциплін / Галина Єльнікова. – К.: ЦППО АПН України, 2003. – 102 с.
 6. Зінченко О.І. Рослинництво: Підручник / О.І.Зінченко, В.Н.Салатенко, М.А. Білоножко; За ред. / О.І. Зінченка. – К.: Аграрна освіта, 2001. – 591 с.
 7. Іщук Л.П. Квітникарство / Л.П. Іщук, О.Г. Олешко, В.М. Черняк, Л.А. Козак. – Біла Церква, 2014.– 292 с.
 8. Смит Д. Духовное развитие в школе. Что это такое? / Давид Смит. – Киев: ЦПП МАХШ, 2010.– 44 с.
 9. Уилхойт Д. Эффективное преподавание Библии / Д. Уилхойт и Л. Райкен. – Харьков: «СИМ», 2013. – 220 с.
 10. Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник / М.Д. Ярмаченко. – Київ: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.

ПОШИРЕННЯ ОМЕЛИ БІЛОЇ В ДЕЯКИХ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ М. ПОЛТАВИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Бажан Є.А., Бажан А.Г., Гордієнко О.В.
(Полтава, Україна)

Зелені насадження в м. Полтава, як і багатьох інших міст України [1-8, 10-11], досить сильно вражаються Омелою білою (*Viscum album*). поширеним напівпаразитом і розповсюджується досить швидкими темпами, та завдає шкоди як декоративним так і садовим деревам, але в той же час є цінною лікарською сировиною і може бути використана як фармацевтичний засіб. Тому ми вирішили дослідити дану проблему в м. Полтава, та проаналізувати шляхи оптимізації даної проблеми.

Зважаючи на недостатню, на наш погляд, боротьбу з Омелою білою в м. Полтава та не достатньо дослідження поширення Омели в місті, ми вважаємо що ця проблема є досить актуальною в даний час.

Мета роботи – визначити основні райони поширення Омели білої в м. Полтава, дослідити які поширені породи дерев вражаються даним напівпаразитом, розробити рекомендації щодо вирішення даної проблеми та галузі використання омели.

Реалізуючи мету, ставили перед собою такі завдання:

- 1) вивчити морфологічні, біологоценотичні та екологічні особливості Омели білої (*Viscum album*);
- 2) узагальнити значення омели в природі та житті людини;
- 3) дослідити розповсюджені методи боротьби з Омелою в м. Полтава та в світі;
- 4) проаналізувати основні породи дерев що найчастіше вражаються даним напівпаразитом та дослідити ступінь враження на даних деревах;
- 5) визначити вплив густоти насадження на поширення омели;
- 6) розробити рекомендації щодо вирішення проблеми катастрофічного поширення омели в м. Полтава.

Методи дослідження: Під час проведення досліджень ми використали матеріали власних екскурсійних і експериментальних досліджень, проведених на території міста

Полтава протягом 2018-2019 рр., а також критичного огляду наукових літературних джерел. При визначенні ступенів враження омелою використано методи:

- 1) статистичний;
- 2) камерального аналізу;
- 3) прогнозування(прогнозування можливих шляхів вирішення проблеми);
- 4) описовий метод;
- 5) аналіз джерел;
- 6) узагальнення.

Ми обрали 2 ділянки (об'єкти) Шевченківського району, які, на нашу думку, експонують зараженість омелою зелених зон Полтави та її спальних районів. Хоча, звісно, це питання потребує більш широкого дослідження.

Об'єкт №1. Це паркові зони: парк ім. Котляревського, парк героїв Чорнобильців (Скорботна мати), сквер поблизу зупинки Панаса Мирного, та частина вулиці Європейська 99-51 та Європейська 64-42.

Об'єкт № 2. Це мікрорайон Сади 2 та сквер поблизу ВАТ «Елемент б».

Згідно наших даних на об'єкті №1 було досліджено 818 дерев з них 224 вражені омелою, а це 24,24%, найбільш враженими видами є Горобина звичайна, Робінія псевдоакація та Липа серцелиста. Представлені види тільки в яких виявлене зараження омелою, і не представлені види, що не були заражені омелою зовсім. Такі як Ялина зелена, Шовковиця звичайна та інші, які є стійкими або взагалі не вражаються омелою білою. Середня відстань між деревами 7,2 метри, але з наших спостережень, варто сказати, що найбільш вражені дерева знаходились або на периферії або близько до інших вражених дерев. Середній вік дерев 27-30 років.

На об'єкті №2 було досліджено 552 дерева, з них 110 вражені омелою, а це 22,65%, що майже не відрізняється від об'єкта №1. Найбільш враженими видами є Горобина звичайна, Робінія псевдоакація та Липа серцелиста. Середня відстань між деревами 8,3, що трохи більше, ніж в паркових зонах. На даному об'єкті найбільш враженими були саме поодинокі дерева, що узгоджується з гіпотезою про залежність швидкості поширення омели та розчленованості насаджень. Середній вік дерев 22-25 років.

Таким чином, можна сказати, що омела біла є облігатним напівпаразитом, з адаптаціями щодо способу життя та поширення птахами, за сприятливих умов швидко поширюється і збільшує кількість видів, на яких здатна паразитувати.

Загалом, існує велика кількість факторів що впливають позитивно на розповсюдження омели, це такі як щільність вулично-дорожньої мережі, розрідженість насаджень, форма та розмір крони, діаметр дерева на висоті грудей (ДВН), висота, ширина, площа проекції і обсяг крони, стадія розвитку, фізіологічний аспект життєздатності, вік дерева та наявність агентів розповсюдження – птахів. Також важливу роль відіграє глобальне потепління [9].

Тож, омела є важливою складовою в житті людини ще з давніх часів, вона може використовуватися як лікарська сировина, є важливою кормовою базою для зимуючих птахів. В невеликих кількостях майже не шкодить дереву, а навпаки надає йому органічні речовини які вона синтезує круглий рік. Та при інвазії старих та чутливих до інвазії дерев в надмірній кількості, може призвести до зменшення продуктивності, зниженню врожайності, втраті частини крони внаслідок всихання вражених гілок та як наслідок втрата декоративності.

Ми вважаємо, що найефективніше та економічно вигідною є оптимальна обрізка омели та за умови поступової заміни дерев-живителів саджанцями, де в цьому є необхідність, без суцільного винищення в природних біоценозах, такі як природні парки міста, за для збереження біорізноманіття.

Список використаних джерел:

1. Булгакова Т.Е. Защита парковых насаждений от омелы [методические рекомендации]. – К.: Наук. думка, 1976. 12 с.

2. Вплив факторів довкілля на поширення омели білої (*Viscum album* L.) в урбанізованих ландшафтах на території м. Харків / І.О. Рибалка, Ю.І. Вергелес // Вісник ХНАУ. – 2012. – № 11. – С. 153–161.
3. Гнатюк О.М. Особливості розповсюдження омели білої (*Viscum album* L.) в придорожніх лісосмугах Лісостепу та Полісся України / О.М. Гнатюк, Е.М. Кавун // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2017. – № 1(1). – С. 110–120. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2017_1\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2017_1(1)_16).
4. Гойчук А.Ф. До питання про місце омели білої (*Viscum album* L.) у фітоценозі. Науковий вісник: Лісівницькі дослідження в Україні. – 1999. – Вип. 9.12. – С. 22–27.
5. Іванців В.В. Екологічні особливості поширення омели звичайної в біотопах м. Луцька / В.В. Іванців, О.Я. Іванців // Природа західного Полісся та прилеглих територій. – 2013. – № 10. – С. 94–99.
6. Котелевець О.С., Гудзь Ю.П. Омела біла в зелених насадженнях Києва та його околиць. Проблеми екологічної освіти та виховання. К., 1989. С. 91–95.
7. Краснов В.П., Мешкова В.Л., Усцький І.М. Сучасний санітарний стан лісів України. Науковий вісник НАУ. Серія: Лісівництво. 2001. Вип. 39. С. 133–140.
8. Лисенко М. Зелені насадження в урбанізованому середовищі міста Івано-Франківська / М. Лисенко // Вісник Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. – Сер.: «Біологія». – 2007. – № 7. – С. 236–240.
9. Рибалка І.О. Економічна ефективність технології захисту зелених насаджень від впливу омели білої (*Viscum album* L.) / І.О. Рибалка // Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки. – 2017. – Вип. 138. – С. 42–47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kgm_econ_2017_138_10
10. Рум'янков Ю.О. Ступінь пошкодження омелою (*Viscum album* L.) видів роду *Celtis* у насадженнях національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України / Ю.О. Рум'янков // Автохтонні та інтродуковані рослини. – 2010. – № 6. – С. 42–45.
11. Сухініч А.М. Ступінь ураження омелою видів роду *Populus* у парковій зоні «Гідропарк» міста Житомира / А.М. Сухініч, Г.В. Муж // Біологічні дослідження 2015: зб. наук. пр. – Житомир : Рута, 2015. – С. 44–46.

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗВИТОК ТА ПРОФІЛАКТИКА АРТЕРІАЛЬНОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ

Бажан А.Г., Івашина М.-Д.В., Гордієнко О.В.
(Полтава, Україна)

Артеріальна гіпертензія (АГ) – одне з найпоширеніших хронічних захворювань людини. В 2018 році було офіційно зареєстровано більше 7,6 млн. хворих з артеріальною гіпертензією, спостерігається стійкий ріст цього показника на 40% в порівнянні з 2015 роком і на 18% у порівнянні з 2017 роком.

Артеріальна гіпертензія (АГ) підступна тим, що людина може взагалі її не відчувати, бо специфічних симптомів підвищення тиску не існує. За даними статистики близько 45 відсотків хворих людей не знають, що вони мають високі цифри артеріального тиску. У когось – болить голова (найчастіше – у потиличній ділянці), шумить у вухах, хтось відчуває нудоту чи запаморочення, а дехто почувається нормально, а тиск у нього в цей час «зашкалює». Часто єдиним симптомом артеріальної гіпертензії є тільки підвищення артеріального тиску, і щоб виявити недугу, достатньо поміряти тиск.

Згідно рекомендаціям Всесвітньої організації охорони здоров'я величинами нормального артеріального тиску (АТ) треба вважати: систолічний АТ – від 100 до 140 мм. рт. ст., а діастолічного – до 90 мм. рт. ст. Тиск понад ці величини вважається артеріальною гіпертензією.